

УДК 338.22.01

Манзюк О. О.

аспірант

Львівська комерційна академія

ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ОФШОРНИХ ЗОН

Розглянуто трактування різних науковців щодо визначення суті офшорних зон. Наведено особисте трактування поняття «офшорна зона». Запропоновано загальні ознаки класифікації офшорних зон. Проаналізовано класифікацію офшорних зон по ознаках та видах.

Ключові слова: офшорна зона, офшорна юрисдикція, офшорний бізнес, офшорні компанії.

Постановка проблеми. Впродовж останні роки офшорний бізнес займає вагомим місце у світовій економіці. На даний час зростають обсяги фінансових операцій і кількість фінансових установ. Однак вважається, що офшорні фінансові операції – це спосіб уникнення від сплати податків та легалізації грошей. Необмежене використання офшорних зон зумовлює необхідність сформулювати чітке визначення цього явища.

Проблематика функціонування офшорних зон є досить суперечливою. Найбільше дискутують з приводу необхідності таких зон та їх вплив на розвиток економіки країни в цілому.

Хоча офшорні зони появилися давно, однак, загальноприйнятої класифікації цього явища немає досі.

Аналіз попередніх досліджень. Термін «офшорна зона» є досить поширеним в науковій літературі, проте його значення різні науковці по-різному тлумачать. Основи функціонування офшорних зон розглянуто в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Ковалевський В. В. [1], Козак Ю. Г. [1], Косишина О. Я. [2],

Крикуненко К. В. [3], Логвінова Н. С. [1], Майорова Т. В. [4], Плохих В. В. [2], Ратушенко О. С. [6], Уманців Ю. М. [5], Чуркіна О. С. [6], Швед Ю. А. [5], Шевчук Д. А. [7] та інших.

Метою дослідження є визначення основних класифікаційних ознак офшорних зон.

Перед тим, як розглянути класифікацію офшорних юрисдикцій, проаналізуємо поняття «офшорна зона», або «офшор». Офшорні юрисдикції появилися в другій половині ХХІ ст. Якщо дослівно перекласти даний термін, то він означає – той, що за берегом, а на професійному «жаргоні» це поняття означає іноземну, безподаткову компанію, яка веде спрощений фінансовий облік.

Збільшення клієнтів офшорних зон пояснюється сприятливим валютно-фінансовим режимом, низьким рівнем оподаткування, високим рівнем таємності будь-якої діяльності, тобто анонімністю директорів фірм.

На сьогодні в науковій літературі офшорну зону вважають одним з видів спеціальної (вільної) економічної зони.

На думку К. В. Крикуненка, офшорна юрисдикція – це один із видів вільних економічних зон. Їх відносять до сервісних вільно-економічних зон, особливістю яких є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового та фіскального режимів, високого рівня банківської та комерційної секретності, лояльність державного регулювання [3].

Ю. М. Уманців та Ю. А. Швед вважають, що офшорна юрисдикція - це країна чи окремі території країн, де на державному рівні для певних типів компаній, власниками яких є іноземці, встановлено значні пільги з оподаткування, частково або повністю знято митні й торговельні обмеження, знижені або відсутні вимоги до бухгалтерського обліку і аудиту[5].

На думку О. Я. Костишина, В. В. Плохих, офшорна зона – це держава або її особлива частина, на території якої для нерезидента країни діють особливі правила реєстрації і діяльності, а також занижені або взагалі відсутні податки (замінені на щорічний збір) [2].

На думку О. С. Чуркіна, О. С. Ратушенко офшорними (англ. "offshore" – "поза берегом") зонами є країни (території), з низькою або нульовою податковою ставкою на всі або окремі категорії доходів з певним рівнем банківської або комерційної секретності, з мінімальною або повною відсутністю резервних вимог центрального банку або обмеженням по конвертованій валюті. Крім того більшість офшорних зон має відносно прості вимоги по ліцензуванню і регулюванню фінансових компаній і інших фірм. Особливістю офшорних юрисдикцій при цьому – є розповсюдження пільгового режиму виключно на нерезидентні компанії, які не здійснюють діяльність на території юрисдикції і, що найбільш важливо, забезпечення ефективного режиму фінансової конфіденційності [6].

На думку Ю. Г. Козак, офшорні юрисдикції – це позанаціональні фінансові центри, які здійснюють значні обсяги кредитування й фінансування в валютах інших країн (євровалютах) [1].

Як зазначає Т. В. Майорова, офшорна зона – це різновид вільних економічних зон, що створюються на території всієї держави, або суб'єкту федерації (конфедерації), особливістю якої є створення для суб'єктів господарювання сприятливого валютно-фінансового, податкового режиму, високого рівня захищеності банківської та комерційної таємниці, лояльність державного регулювання, спрощені вимоги до ліцензування [4].

На нашу думку, офшорна компанія - це будь-яка компанія, основною діяльністю є нерезидентська діяльність за кордоном країни реєстрації.

Існує багато ознак класифікації офшорних зон. На рис. 1. зображено загальні ознаки класифікації офшорних зон.

Рис. 1. Загальні ознаки класифікації офшорних зон

Засадою головних ознак є загальний обсяг і характер переваг, які пропонуються клієнтам.

Відповідно до такого підходу офшорні зони поділяються на два види:

– офшорні зони, які формально поширені у світі, і зони, які належать "податковим гаваням". Це здебільшого держави, яким характерне невелике населення і мала земельна площа. Їх ще називають міні-державами, в яких відсутній прибутковий податок для закордонних "пільгових" фірм. Зокрема, це острів Мен, Гібралтар, Панама, Багамські Острови, Теркс, Кайкос та ін.;

– офшорні зони з «рівноваженим» ступенем оподаткування. Деякі з держав внесені в "чорний список" податкових гаваней. В такому випадку сплачується «поміrkований» прибутковий податок. Також, тут надається пільга для фірми, яка здійснює холдингову, фінансову та ліцензійну діяльність. До таких зон належать країни Західної Європи - Швейцарія, Голландія, Австрія, Ірландія, Бельгія.

Розрізняють «комбіновані» офшорні зони, де поєднані риси двох вищезгаданих видів, а саме такі зони, як Кіпр та Ірландія.

З позиції особливостей різних інтересів і привілеїв для різноманітних типів платників податків, офшорні зони поділяють на:

– держави, де резиденти не обкладаються жодними податком, зокрема це Андорра та Багамські Острови;

– держави, де стягуються податок лише дохід, отриманий у даній державі, але не оподатковуються прибутки, які надходять з-за кордону, приміром це Коста-Ріка та Гонконг;

– держави, де отриманий дохід не оподатковується, але оподатковується прибуток, одержаний з-за кордону (Монако);

– держави, у яких оподатковується дохід, отриманий за кордоном, проте ставка податку є дуже низькою, зокрема острови Гернсі чи Джерсі Шарк;

– держави, де оподатковуються матеріальні цінності, а не поточний дохід (Уругвай);

– держави, де застосовують різноманітні комбінації з пільговими податковими правилами. Тут прибуток повністю звільнений від оподаткування або деякі види прибутків користуються податковими прерогативами. Це, наприклад, Андорра, Ірландія, Монако, Каміпоне де Італія, за межами Європи - Багамські, Бермудські, Кайманові острови, Французька Полінезія чи острови Святого Варфоломія.

Окрім того, офшорні зони класифікуються за географічною ознакою. Це:

– Європейські офшорні юрисдикції – Андорра, Кампіоне, Кіпр, Ліхтенштейн, Ірландія, Мадейра, Мальта, Монако та інші.

– Британські острівні регіони – Олдерні, Гібралтар, Острів Гернсі, Острів Мен, Острів Джерсі та інші.

– Офшорні юрисдикції Близького Сходу – Бахрейн, Дубаї, Ліван та інші.

– Офшорні юрисдикції Карибського регіону – Ангілья, Антигуа, Нідерландські Антільські острови, Аруба, Невіс, Острови Теркс і Кайкос, Бермудські острови, Британські Віргінські острови, Гранд Кайман, Гренада, Багамські острови, Барбадос та інші.

– Офшорні юрисдикції Центральної та Південної Америки – Беліз, Панама, Коста-Ріка та інші.

– Офшорні юрисдикції Африки – Ліберія, Сейшельські острови та інші.

– Офшорні юрисдикції Тихоокеанського регіону – Острови Кука, Сінгапур, Лабуан, Маршаллові острови, Ніус, Науру, Вануату, Західне Самоа та інші.

За рівнем оподаткування виділимо:

– класичні офшори – законодавство цих країн надає можливість реєструвати компанії для ведення міжнародного бізнесу – це так звані International Business Company (IBC) або їх похідні. Такі компанії звільнені від оподаткування в країні реєстрації за умови відсутності місцевих бізнес інтересів і отриманні доходів з місцевих джерел. Компанії зобов'язані вести бухгалтерські рахунки, однак, немає зобов'язання по них звітувати і подавати фінансові звіти, а тільки платити фіксоване державне мито. Рівень конфіденційності в таких юрисдикціях зазвичай дуже високий, і деякі дозволяють реєстрацію акцій на пред'явника. У той же час ступінь довіри до них з боку банків, а іноді і партнерів, нижче порівняно з країнами тому вимагають подавати фінансові звіти. Також IBC не можуть використовувати переваги угод про усунення подвійного оподаткування. До таких юрисдикцій відносяться Ангілья, Багами, Беліз, БВО, Бруней, Співдружність Домініки, Кайманові о-ви, Коста Ріка, Маршаллові о-ви, Сент Кітс і Невіс, Санта Люція, Сейшельські о-ви, Сент Вінсент і Гренадіни та ін.;

– низько податкові юрисдикції – це юрисдикції, які з метою залучення інвестицій та стимулювання економічного зростання встановили низькі ставки податку на прибуток. Зареєстровані компанії є резидентом в країні своєї реєстрації, зобов'язані ставати на податковий облік, вести бухгалтерію, подавати звітність та сплачувати місцеві податки. Такі компанії є «прозорими» для банків і партнерів і можуть використовувати переваги договорів про уникнення подвійного оподаткування. Це такі країни як Болгарія (10%), Джерсі (10%), Ірландія (12,5), Кіпр (10%), Лабуан (3%), Острів Мен (10%), Маврикій (3%), Сейшельські о -ви (1,5%), Швейцарія (8,5%) та ін;

– юрисдикції, що надають податкові пільги: незважаючи на високі ставки корпоративного податку, законодавством цих країн передбачено пільгове оподаткування деяких видів діяльності або ж повне їх звільнення від податків при дотриманні певних умов. Компанії, які є резидентами, зобов'язані ставати на податковий облік, вести бухгалтерію, подавати звітність та сплачувати податки. Відповідно такі компанії можуть використовувати переваги договорів про уникнення подвійного оподаткування. Рівень конфіденційності власників визначається місцевим законодавством і, в деяких випадках, можлива повна конфіденційність інформації про власників. До них відносяться Великобританія, Данія, Ліхтенштейн, Люксембург, Мальта, Нідерланди, США, Швейцарія.

Класифікаційні ознаки та види офшорних зон наведемо у табл. 1.

Розглянемо декілька з них. За територіальною та функціональною належністю виділимо:

– нероздільні держави - зазвичай це невеликі держави, такі як Багамські, Британські Віргінські острови, Вантау, Сейшельські острови, у яких діють пільгові умови діяльності фірм;

– держави, у яких діють як офшорні компанії, так і офшорні, які не мають пільгового статусу (Кіпр, Ірландія, Гібралтар, Люксембург, острів Мен та інші).

За наявністю у переліку офшорних зон виділимо:

- держави, які внесені в перелік офшорних зон;
- держави, які не внесені в перелік офшорних зон.

За наявністю чи відсутністю подвійного оподаткування:

- зони, які не мають договорів стосовно уникнення подвійного оподаткування;
- зони, які мають договори стосовно уникнення подвійного оподаткування.

За звітуванням діяльності виділимо:

- держави, у яких компанії не мають звітності і не проводять щорічного аудиту (Антильські, Кайманові острови, Панама);
- країни, де присутні деякі види звітування діяльності (Швейцарія, Ірландія, Гонконг).

За обмеженнями у діяльності виділимо:

- країни, де необмежений розмір мінімального статутного капіталу;
- країни, де встановлено мінімальний розмір статутного капіталу.

Таблиця 1

Класифікація офшорних зон по ознаках та видах

№ п/п	Ознака	Види офшорних зон
1	За географічною приналежністю	Європейські офшорні юрисдикції
		Британські острівні регіони
		Офшорні юрисдикції Близького Сходу
		Офшорні юрисдикції Карибського регіону
		Офшорні юрисдикції Центральної та Південної Америки
		Офшорні юрисдикції Африки
2	За територіальною та функціональною належністю	Цілісні країни
		Країни, де окрім офшорних компаній функціонують і офшорні
3	За наявністю у переліку офшорних зон	Країни або їх території, що включені до переліку офшорних зон
		Країни або їх території, що не включені до переліку офшорних зон
4	За наявністю чи відсутністю	Юрисдикції, що не мають угод щодо уникнення подвійного оподаткування

	подвійного оподаткування	Юрисдикції, що мають угоди щодо уникнення подвійного оподаткування
5	За рівнем оподаткування	Класичні офшори
		Низькоподаткові юрисдикції
		Юрисдикції, що надають податкові пільги
6	За звітуванням діяльності	Країни, де немає звітності у діяльності компаній
		Країни, де присутні деякі види звітування
7	За секретністю комерційної інформації	Країни, де секретність комерційної інформації про діяльність фірм не розголошується у жодному випадку
		Країни, де за певних умов (розслідування окремих видів злочинів) секретність інформації може бути порушена
8	За обмеженнями у діяльності	Країни, де необмежений розмір мінімального статутного капіталу
		Країни, де встановлено мінімальний розмір статутного капіталу

Також можемо класифікувати офшори за видом пільг, що ними надаються для офшорних компаній.

Наприклад, на підставі пільг для ведення бізнесу можна виділити наступні умовні типи офшорів (при цьому слід мати на увазі, що деякі юрисдикції можуть бути одночасно віднесені до різних групам) [7]:

- чисті офшори;
- обмежені офшори без обов'язкової звітності;
- обмежені офшори, що вимагають звітність;
- офшори, що дають зниження податків на певні види діяльності;
- офшори з нерезидентним принципом оподаткування;
- юрисдикції, які надають деякі пільги нерезидентам.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що офшорні зони є одним з видів спеціальних (вільних) економічних зон. Мета їхньої діяльності полягає в створенні пільгового режиму для різноманітних суб'єктів господарювання. Ознаками класифікації офшорних зон вважаємо наступні: за географічною приналежністю; за територіальною та функціональною належністю; за наявністю у переліку офшорних зон; за наявністю чи відсутністю подвійного оподаткування; за рівнем оподаткування; за звітуванням діяльності; за секретністю комерційної інформації; за обмеженнями у діяльності.

Список використаної літератури

1. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Ковалевський В. В. Міжнародні фінанси. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
2. Косишина О. Я., Плохих В. В. Сучасні тенденції розвитку офшорних зон. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009/Economics/46815.doc.htm
3. Крикуненко К. В. Основні офшорні юрисдикції світу: критерії оптимального вибору // Вісник Донецького національного університету 347–35 с.
4. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 376 с.
5. Уманців Ю. М., Швед Ю. А. Офшорне підприємництво у сучасній економіці. Монографія. – К.: Атака, 2004. – с. 6.
6. Чуркіна О. С., Ратушенко О. С. Світовий досвід офшорного бізнесу. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/churkina-os-ratushenko-os-svitoviy-dosvid-ofshornogo-biznesu/>
7. Шевчук Д. А. Офшоры: инструменты налоговой оптимизации. М.: Российский бухгалтер, 2007. – 202 с.

МАНЗЮК О. О. ПРОБЛЕМА КЛАССИФИКАЦИИ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ ОФФШОРНЫХ ЗОН

Рассмотрены интерпретации различных ученых относительно определения сути оффшорных зон. Приведена личная трактовка понятия «оффшорная зона». Предложены общие признаки классификации оффшорных зон. Проанализирована классификация оффшорных зон по признакам и видам.

Ключевые слова: оффшорная зона, оффшорная юрисдикция, оффшорный бизнес, оффшорные компании.

MANZYUK O. O. THE PROBLEM OF CLASSIFICATION AND DEFINITION OF OFFSHORE ZONES

Considered interpretations of various scientists to determine the merits offshore. Shows a personal interpretation of the term "offshore area". The general features of the classification offshore. Analyzed the classification offshore in signs and forms.

Keywords: offshore zone offshore jurisdictions, offshore business, offshore company.